

Geoffrey Barraclough har ikke selv tidligere beskæftiget sig med fredskonferencen, men han giver en udmærket oversigt over elementerne i den engelske politik, belyst ud fra den seneste litteratur, frem for alt Harold I. Nelson's *Land and Power*. Fremstillingen får dog ikke mindst interesse derved, at forfatterens universalhistoriske synsvinkel også her træder klart frem.

Når derimod Maurice Baumont skriver om »Clemenceau und der Friede von Versailles«, har man grund til at vente sig en analyse, baseret på et intimt kendskab til kilderne, også de utrykte. Det er imidlertid ikke tilfældet, man præsenteres i stedet for et defensorat, der viger uden om alle kontroversielle emner.

Bogen er imidlertid i sin helhed en udmærket og nuanceret introduktion til de mange problemer, der knytter sig til fredsslutningerne efter den første verdenskrig.

INGA FLOTO

KARL DIETRICH ERDMANN: *Adenauer in der Rheinlandpolitik nach dem Ersten Weltkrieg*. Stuttgart, Ernst Klett Verlag, 1966. 386 s. 28 DM.

Adenauers rolle i Rhinpolitikken 1918–19 og igen under Ruhrkampen 1923–24 har lige siden begivenhederne fandt sted været stærkt omdiskuteret. Kildematerialets tilgængelighed tillader imidlertid nu for første gang en virkelig veldokumenteret fremstilling af, hvad den daværende Kölner overborgmester ville og gjorde, og en belysning af de motiver han og de øvrige hovedpersoner lagde til grund for deres handlinger. Det er denne fremstilling Erdmann har givet, og den er blevet i alle måder vellykket, ikke mindst fordi forf. på hvert enkelt handlings-trin nøje har gjort sig klart, inden for hvilke rammer hovedpersonen handler: hvilke udenrigs- og indenrigspolitiske faktorer der har vægt i den givne situation. Adenauer betragtes således ikke isoleret, hele det politiske kompleks omkring Rhinspørgsmålet drages ind. Da forf. desuden har haft adgang til Tirards arkiv, er det blevet muligt også at belyse nuancerne i den franske politik. Alligevel er der dunkle punkter tilbage, men denne dunkelhed ligger først og fremmest i Adenauers egen svært gennemskuelige personlighed: »Adenauer, patriotisch in seiner spontanen Reaktion auf die Not des Vaterlandes, hat sich darum bemüht, unideologisch im nationalen wie im übernationalen Sinne, weil er sah, wie die Dinge kommen würden, wenn die Überwindung der Erbfeindschaft nicht gelang. Seinen Argumenten fehlt oft die Überzeugungskraft, weil er sie allzu taktisch nach den wechselnden Situationen und Adressaten ausgerichtet und sich in Widersprüche verwickelt. Ohne die Begabung zur grossen Rede, zur zwingenden sprachlichen Darstellung, blieb sein Tun im Zwielfichtigen«. Personlighedens format – og dens begrænsning.

To gange greb Adenauer ind i Rhinpolitikken, i begge tilfælde var der tale om dybt alvorlige kriser, hvor selve Det tyske Riges integritet stod på spil. I begge situationer var det middel Adenauer greb til forslaget om etablering af en vesttysk stat såvidt muligt inden for rigets rammer, men i yderste nødsfald som en selvstændig republik. Det helt essentielle ved planen, og det, der adskilte den fra så mange andre af lignende karakter, var, at en sådan vesttysk stat inden for

riget skulle optræde, og naturnødvendigt ville optræde til fordel for en udsoning med Frankrig. Den måtte derfor være af et sådant omfang, at den kunne gøre sig gældende, d.v.s. være fast funderet på begge sider af Rhinen og så vidt muligt også omfatte Ruhr. Den grundlæggende tanke var den, at Frankrigs sikkerhedskrav var en objektiv størrelse, man måtte regne med, og at de eneste alternativer på længere sigt var krig eller udsoning.

Som Adenauer i 1918-19 fremstillede sine tanker, var de imidlertid lidet overbevisende, fordi det ikke virkede særligt indlysende hverken for franskmændene eller tyskerne, hvordan denne nye statsdannelse inden for rigets rammer skulle kunne virke for udsoning. I 1923-24 fandt imidlertid også dette problem sin løsning, ikke mindst takket være Hugo Stinnes: Med Versailles-traktaten var det i alle måder ideelle sværindustrikompleks Lothringen-Luxemburg-Ruhr slået i stykker. Alternativerne for den tyske sværindustri var da: oversøisk import af jernmalm til Ruhr eller intimt økonomisk-industrielt samarbejde med Frankrig. Krupp foretrak det første, Stinnes blev en indflydelsesrig talsmand for det sidste og leverede samtidig det afgørende argument, Adenauer havde manglet i 1919. En stærk tysk forbundsstat ved Rhinen, hvis hele økonomi var bundet til den franske i snævert interessefællesskab ville være den vigtigste garant for freden mellem Tyskland og Frankrig og dermed for freden i Europa. Forsøget strandede – af mange grunde, bl. a. Stresemanns modstand, men også, og ikke mindst, fordi tiden ikke var moden.

Det er det spegede politiske spil om disse ideers realisation, bogen beskriver; mange tråde redes ud, og mange nye enkeltheder drages frem, og i det sidste kapitel gøres facit op: De indvundne resultater konfronteres med de senere i debatten fremførte argumenter, også Adenauers egne, og forfatteren bringer i den forbindelse nogle betragtninger, der fortjener at citeres: »Der Erinnerungsvorgang des Politikers ist selber ein Politikum. Die Memoirenliteratur legt davon Zeugnis ab. Der Politiker ist kein Historiker. Die Erinnerung bildete sich ihm so, wie er sie für den unmittelbaren praktischen Zweck oder für die Überlieferung braucht. Es wäre eine primitive Psychologie, bei jeder Feststellung einer Diskrepanz zwischen dem aus zeitgenössischen Quellen erarbeiteten Geschichtsbild des betrachtenden Historikers und dem Erinnerungsbild des an den Ereignissen handelnden beteiligten Politikers auf bewusste Manipulierung zu schliessen«.

INGA FLOTO

JOSEPH ROTHSCHILD: Pilsudski's Coup d'Etat. East Central European Studies of Columbia University. New York and London, Columbia University Press, 1966. xii + 435 s. 72 sh.

I sit forord forklarer forfatteren, at formålet med bogen er at skildre årsagerne til, begivenhederne omkring og følgerne af Pilsudski's statskup i maj 1926, men at det videre sigte mod undersøgelsen i starten var at lade den indgå som en case study til forklaring af statskup under givne historisk-politiske og social-økonomiske betingelser. Allerede denne målsætning afslører, at forfatteren er political scientist, ikke historiker. Det kan måske være opbyggeligt for historikere